

فوق

مرکز آموزشی درمانی نمازی

واحد آموزش ضمن خدمت

فلج مغزی یا سی پی (Cerebral palsy)

PT-HO-209

تهیه کننده: اشرف معماریزاده کارشناس ارشد NICU

استاد علمی: فانم دکترسرور اینالو (فوق تخصص اعصاب کودکان)

سال ۱۳۹۵

❖ فلج مغزی چیست؟

فلج مغزی (سی پی) یک اصطلاح کلی است که گروهی از ضایعات مزمنی که کنترل حرکتی فرد را مختل می کنند، شامل می شود. اختلال حرکتی ناشی از این ضایعه در سال های اولیه زندگی ظاهر می شود و معمولاً با گذشت زمان بدتر نمی شود. این بیماری در شرایط نقصان تکامل یا آسیب به مناطق حرکتی مغز بوجود می آید که در نتیجه آن این مناطق قادر به کنترل حرکتی و وضعیت بدنی (پوسچر) فرد نمی باشند.

❖ علائم فلج مغزی:

- ۱- سفتی عضلات بخصوص در دست و پا
 - ۲- حرکات غیر طبیعی
 - ۳- اشکال در مهارتهای حرکتی درشت از قبیل راه رفتن یا دویدن
 - ۴- اشکال در مهارتهای حرکتی ظریف از قبیل نوشتن یا باز و بسته کردن دکمه های لباس
 - ۵- اشکال در مهارتهای ادراکی و حسی
- علائم فلج مغزی از یک فرد به فرد دیگر متفاوت است و با گذشت زمان ممکن است تغییر نماید بعضی از افراد مبتلا به فلج مغزی ممکن است به بیماریهای دیگر از قبیل تشنج، آسیب ذهنی، اختلال شنوایی و بینایی، اختلال یادگیری و تأخیر رشدی نیز مبتلا باشند.

اگر چه ممکن است علائم فلج مغزی با گذشت زمان تغییر کنند اما این بدان معنی نیست که فلج مغزی یک بیماری پیشرونده است. بنابراین اگر یک فرد مبتلا به فلج مغزی با گذشت زمان مشکلاتش بیشتر شود، ممکن است علت این مشکلات چیز دیگری غیر از ضایعه فلج مغزی او باشد.

با وجود اینکه فلج مغزی یک ضایعه پیشرونده نیست اثرات فلج مغزی ممکن است در طی زمان تغییر نماید، گاهی اوقات تعدادی از این علائم بهبود می یابد برای مثال کودکی که اندام های فوقانی یا دستهای او دچار اختلال است ممکن است توانایی لازم را برای نوشتن و پوشیدن لباس بدست آورد، در حالی که در بعضی از کودکان ممکن است سرفقی عضلات منجر به بروز مشکلاتی در لگن و ستون فقرات شود که نیازمند جراحی ارتوپدی باشد.

بالا رفتن سن کودکان مبتلا به فلج مغزی در صورت عدم مراقبت توانبخشی و انجام تمرینات صحیح می تواند منجر به یک وضعیت غیر طبیعی در بدن آنان شود.

فلج مغزی می تواند منجر به ایجاد مشکلات و عوارضی از قبیل اشکال در غذا خوردن، کنترل ضعیف ادرار و مدفوع، مشکلات تنفسی و زخمهای بستر شود.

علائم اولیه فلج مغزی معمولاً قبل از ۳ سالگی ظاهر می شوند. نوزاد مبتلا به فلج مغزی اغلب در مقایسه با کودکان عادی کندتر به مراحل رشدی خویش از قبیل غلتیدن، نشستن، چهار دست و پا رفتن، لبخند زدن و ... دست پیدا می کنند.

■ علل ایجاد کننده فلج مغزی

علل ایجاد فلج مغزی متفاوت می باشد و بسیاری از علل مربوط به مشکلات قبل از تولد می باشد. بعضی مربوط به مشکلات زمان تولد و زایمان و بعضی مربوط به بعد از تولد نوزاد است.

➤ علل قبل از تولد:

۱. ناهنجاریهای جنین
۲. اختلالات کروموزومی
۳. مصرف داروها و مواد مضر مانند (الکل، مواد مخدر و نیکوتین) در دوران حاملگی
۴. بیماریهای کنترل نشده مادر در طول حاملگی مانند: دیابت کنترل نشده، فشار خون بالا، مسمومیت حاملگی، بیماریهای مزمن مادر و سو تغذیه مادر
۵. تماس مادر با تشعشعات مضر (عکسبرداری و...)
۶. بیماریهای عفونی مادر در حاملگی مانند: سرخجه، ایدز، سیفلیس، توکسو پلاسما و...)
۷. بیماریهای ژنتیکی
۸. آسیب به جفت

➤ علل هنگام تولد و نوزادی:

۱. تولد نارس کودک
۲. زایمانهای طولانی مدت یا ناگهانی که ذخیره اکسیژن خون کودک را دچار مشکل می سازد و منجر به تخریب بافت مغزی می شود
۳. خفگی موقع تولد

۴. خونریزی مغزی

۵. زردی و یرقان

۶. خفگی موقع تولد

۷. عفونت نوزاد

۸. بیماریهای تنفسی و قلبی نوزاد که باعث کمبود اکسیژن در نوزاد شود

➤ علل بعد از نوزادی:

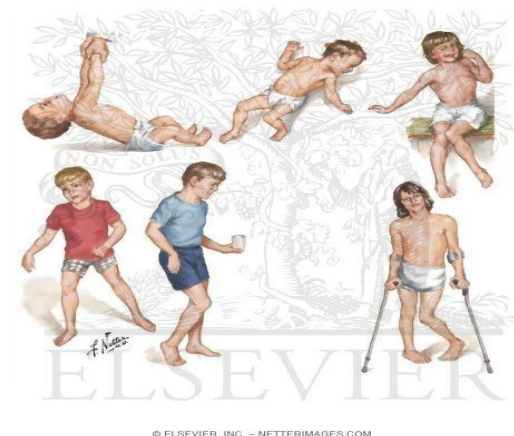
عواملی که می تواند در دوره طفولیت (در ۳ سال اول زندگی) باعث ایجاد فلج مغزی شوند:

۱- عفونت ها از قبیل مننژیت

۲- خونریزیهای مغزی

۳- ضربه مغزی بدنبال تصادف و افتادن از بلندی و ...

۴- غرق شدن

© ELSEVIER, INC. - NETTERIMAGES.COM

مشکلات کودکان مبتلا به فلج مغزی چیست؟

مشکلات کودکان مبتلا به فلج مغزی چند دسته است:

• مشکلات حرکتی:

شدت مشکلات حرکتی در این بیماران متغیر است. ممکن است خفیف باشد و راه رفتن و حرکات کودک کمی به تاخیر بیفتد و ممکن است آنقدر شدید باشد که کودک نتواند بنشیند و یا راه برود

• مشکلات ذهنی:

شدت عقب افتادگی ذهنی در این کودکان متفاوت است. از هوش طبیعی تا عقب افتادگی ذهنی شدید در بعضی از انواع فلج مغزی مشکلات حرکتی زیاد است ولی هوش کودک طبیعی است و گاهی در هر جنبه مشکل دارد.

مشکلات تکلم: گاهی این بیماران اصلاً قادر به صحبت کردن نخواهند شد ولی در بسیاری از موارد اگر زود تحت گفتار درمانی قرار بگیرند توانایی تکلم را به دست خواهند آورد.

• مشکلات گوارشی:

بسیاری از کودکان فلج مغزی مشکل بلع دارند و به همین دلیل دچار اختلال رشد و عفونت های مکرر ریه میشوند، یکی دیگر از مشکلات گوارشی این بیماری یبوست است که به دلیل کم تحرکی و اختلالات حرکتی روده اتفاق می افتد که قابل پیشگیری است.

• مشکلات شنوایی و بینایی:

بهتر است از همان ابتدا کودک دچار فلج مغزی مورد ارزیابی شنوایی و بینایی قرار گیرد تا بتوان به کودک کمک کرد.

• تشنج:

یکی از مشکلات کودکان مبتلا به فلج مغزی تشنج است که تظاهرات آن در شیرخواران متفاوت است. ممکن است به صورت پرش بدن، اندامها (حالت ترس و پرش) پلک زدن غیر طبیعی و کاهش سطح هوشیاری باشد. تشخیص و درمان به موقع تشنج از آسیب بیشتر مغزی جلوگیری خواهد کرد.

• مشکلات روحی و روانی:

بعضی از کودکان مبتلا به فلج مغزی دچار بیقراری های شدید، بی توجهی به محیط اطراف و کج خلقی، بد رفتاری و آزار و اذیت دیگران میشوند در این صورت حتما به یک روانپزشک یا متخصص مغز و اعصاب باید مراجعه کرد تا تحت درمان قرار بگیرد.

❖ آیا فلج مغزی قابل پیشگیری است:

روش های پیشگیری از بروز فلج مغزی

- ۱- تست مادران باردار از نظر عامل Rh در صورتی که این عامل منفی باشد ۷۲ ساعت قبل از زایمان مادر واکسینه می شود. (در صورتی که Rh عامل فلج مغزی باشد)
 - ۲- تشخیص و درمان سریع کودک مبتلا به زردی به کمک روش فتوتراپی
 - ۳- انجام برنامه های کاهش استرس و فشار روانی مادران در دوره بارداری
 - ۴- حفاظت کودکان در مقابل ضربه ها و آسیب های فیزیکی به مغز
 - ۵- عدم مصرف خودسرانه دارو و ترکیبات گیاهی توسط مادر در طول حاملگی
 - ۶- بررسی و مراقبت دقیق مادر قبل و در طول حاملگی
 - ۷- کنترل بیماریهای مزمن قبل و بعد از حاملگی
 - ۸- رعایت سن مناسب حاملگی
 - ۹- جلوگیری از ازدواج فامیلی بخصوص در خانواده هایی که بیماریهای مادرزادی وجود دارد
 - ۱۰- جلوگیری از تماس مادر با اشعه ایکس
- روش های تشخیصی فلج مغزی معمولاً پزشکان فلج مغزی را از طریق معاینه مهارت های حرکتی، رفلکس و سابقه پزشکی و استفاده از آزمایش های متنوع ویژه ای تشخیص می دهند.
- دو روش مهم تصویربرداری برای تشخیص زود هنگام فلج مغزی وجود دارد. این روشها به پزشک کمک می کند که حتی کودکانی که مشکوک به ضایعه فلج مغزی می باشند را از نظر تشخیص مشخص نماید
- پیش آگهی های فلج مغزی

تحقیقات مختلف نشان داده است در صورتی که به مشکلات عصبی افراد با مشکلات جسمی بطور صحیح و به موقع توجه شود، بسیاری از آنها می توانند به یک زندگی تقریباً طبیعی دست یابند و از آن لذت ببرند.

❖ آیا فلج مغزی درمان دارد؟

اصولاً فلج مغزی به دلیل آسیب سلولهای مغزی اتفاق می افتد و هنوز جایگزینی سلولهای آسیب دیده مغزی امکان پذیر نیست بنابراین این بیماری درمان قطعی و اختصاصی ندارد ولی چون مغز کودکان در حال رشد و تکامل است با تشخیص سریع و به موقع فلج مغزی و شروع هر چه سریعتر اقدامات توانبخشی (کاردرمانی و گفتار درمانی و فیزیوتراپی) در بسیاری از موارد میتواند کمک بسیار زیادی به این کودکان کرد و شدت معلولیت آنها را کاهش داد.

❖ چه باید کرد؟

مداخلات مورد نیاز برای مدیریت کودکان فلج مغزی در دو طیف می تواند مورد توجه باشد.

۱-۲- روش های مختلف درمانی

الف - توانبخشی

۱ - فیزیوتراپی :

هدف از فیزیوتراپی کودکان فلج مغزی کمک به این افراد به منظور دستیابی آنها توانمندی های جسمی حرکتی شان می باشد.

۲- کاردرمانی :

کاردرمانی یک سری فعالیت های هدف مند را به منظور افزایش استقلال مهارت های حرکتی درشت و ریز طراحی می کند. کاردرمان به کودک فلج مغزی در استفاده از وسایل تطبیقی از قبیل وسایل مورد نیاز جهت نشستن، حمام کردن، ایستادن و غذا خوردن و ... کمک می نماید.

۳- گفتاردرمانی :

هدف گفتاردرمانی تسهیل و بهبود مهارت های ارتباطی کودک فلج مغزی می باشد. یک کودک فلج مغزی ممکن است نیاز به کمک در زمینه غلبه بر یک مشکل خفیف تلفظ داشته باشد یا اینکه ممکن است او نتواند از طریق گفتاری و کلامی با دیگران ارتباط برقرار کند و نیازمند یک روش غیر کلامی جهت برقراری ارتباط باشد. که از جمله این روش ها می توان به روش ارتباط از طریق چشم، زبان اشاره، عکس خوانی و ارتباط از طریق دستگاه های الکترونیکی اشاره کرد.

ب- ارتوزها، قالب های گچی و اسپلینت ها

برای اکثر کودکان فلج مغزی به منظور تقویت روشهای توانبخشی اغلب ارتوز، اسپلینت و قالب های گچی تجویز می شود. این وسایل به حفظ و ایجاد ثبات در مفصل و قرار دادن مفصل در وضعیت صحیح و همچنین ممانعت از کشش بیش از حد عضلات کمک می کنند.

ج- روشهای درمان دارویی

ممکن است برای کودک مبتلا به فلج مغزی بدلیل شرایط خاصی نظیر ابتلا به تشنج یا سفتی های دردناک در نتیجه اسپاسم های شدید از داروهای خاصی استفاده شود. سفتی عضلانی را می توان از طریق تزریق داروهای ویژه ای از قبیل بوتوکس (Botox) برای مدت چند ماه مهار کرد.

د- جراحی

ممکن است به منظور کاهش اثر سفتی عضلانی برای ستون فقرات، لگن و پاها ی کودک مبتلا به فلج مغزی یک سری جراحی های ارتوپدی و بافت نرم برای او انجام شود. در این روش های جراحی می توان با بلند کردن طول عضلات و انتقال تا ندون حرکت کودک را تسهیل نمود. زمانی که رشد کودک متوقف شود از روش درمانی جراحی استخوانی به منظور وضعیت دهی صحیح به استخوان های فرد مبتلا به فلج مغزی نیز ممکن است استفاده شود. گاهی اوقات متخصصین مغز و اعصاب ممکن است ریشه های عصبی که کنترل تون عضلانی را بعهده دارند را نیز جراحی نماید. در این روش که ریزوتومی انتخاب پستی نامیده می شود هدف کاهش سفتی عضلانی می باشد.

کودکان فلج مغزی همانند سایر کودکان و حتی بیشتر به محبت، توجه، عاطفه، صمیمیت و رابطه دوستانه و انسانی نیازمند می باشند.

۳- وسایل تطبیقی

امروزه وسایل کمکی زیادی جهت کمک به افراد مبتلا به فلج مغزی وجود دارد. که این وسایل به فرد کمک می کند تا براحتی فعالیتهای روزمره زندگی خویش را انجام دهد.

۳-۱- وسایل کمک حرکتی

- ویلچر (دستی و الکترونیکی) - دوچرخه و سه چرخه های مخصوص

- رورؤک، عصا و واکر

۳-۲- وسایل کمک ارتباطی

- تابلوهای سمبولیک

- دستگاههای الکترونیکی ترکیب کننده صوت

- کی بردهای مخصوص

۳-۳- تسهیلات کمکی فعالیت های روزمره زندگی

- درهای الکترونیکی که بطور اتوماتیک باز و بسته می شوند

- وسایل تغذیه ای (از قبیل قاشق و ...) با دسته های بلند

- سیستم های کنترل محیطی البته وسایل فوق الذکر بسته به فرهنگ و نوع کشور متغیر می باشند.

۴- توجه به توانمندیهای کودک

از آنجائی که معلولیت کودک کاملاً مشخص است و میزان درمان آن نیز تا حد زیادی قابل پیش بینی است، رسیدگی به سایر توانمندی ها و استعدادها و از طرفی توجه به سلامت روحی کودک از اهمیت بالایی برخوردار باشد. متأسفانه بسیاری از اوقات قربانی مشکلات جسمی کودک می شوند.

❖ لذا توصیه های زیر قابل تأمل است :

- ۱- ارزیابی کودک توسط یک روانشناس به منظور بررسی برخی اختلالات یادگیری کودک و انجام آزمایش های خاص به منظور جبران به موقع مشکلات.
 - ۲- اهمیت به آموزش کودک و ایجاد مهارت های مختلف اعم از مهارت خودیاری، مهارت های اجتماعی، حرکتی، آموزش های تحصیلی و غیره.
- بسیاری از کودکان با مشکلات جسمی از هوش و استعداد خوبی برخوردارند که پرورش مهارت ها و استعدادها خصوصاً در سنین قبل از دبستان می تواند در ایجاد اعتماد به نفس بیشتر کودک در مدرسه و مراحل بعدی زندگی او نقش به سزایی داشته باشد.
- ۳- لازم به ذکر است که کودکان با مشکلات جسمی شدید که شاید از رفتن به مدرسه محرومند نبالخ از یادگیری و آموزش محروم شوند.
- کودکانی در عین حال از نظر ذهنی نیز دارای محدودیت هایی هستند را می توان با مشاوره و اهتمام به توانمندسازی کودک در خودیاری و استفاده از توانمندی هایش بهبود بخشید و شاید این امر از اهمیت بیشتری برخوردار باشد.

